

Rapport for laboratorium i fysikk

A. Aarekol, A. Styrmoe, K. in't Veld, H. Hatlen

Institutt for fysikk, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim.

Sammendrag

Denne rapporten, skrevet ifm. øvingsopplegget i TFY4125, beskriver forsøket der man triller en kule og en ring ned en bane. Vi analyserer forsøket først numerisk før vi gjennomførte selve forsøket. Vi brukte Tracker til å samle data og fant ut at sluttfarten for kula (1.24 m/s) holdt seg innenfor våre numeriske beregninger med en usikkerhet på $0,06531 \text{ m/s}$, mens dataene til ringen falt utenfor. Vi så også at forsøket vårt underbygger teorien om forskjell på en kompakt kule og en tynn ring ned en bane, der den kompaktekulen opparbeidet seg høyere kinetisk energi og dermed var raskere ned banen.

1. Introduksjon

Forsøket vi i denne rapporten skal beskrive er en gjenstand som triller ned en bane. Vår lab består av to deler. En numerisk del, der vi benyttet numerikk for å beskrive bevegelsene til gjenstanden, og en eksperimentell del, der vi gjorde målinger basert på et fysisk eksperiment. Eksperimentet ble gjennomført med først en kompakt kule, deretter en tynn ring.

Vi skal i denne rapporten beskrive teori før vi går gjennom metodene våre i forsøket, resultater og diskusjon. Vi gjorde numeriske beregninger før vi gjorde målinger av eksperimentet. Derfor er seksjonene om metode og resultater delt i to deler, en for numerikkdelen og en for den eksperimentelle delen.

Vi skal mot slutten av denne rapporten se på sammenhengen mellom resultatene, utforske usikkerheten og se på forskjellene på å trille en kule ned en bane og en ring ned en bane.

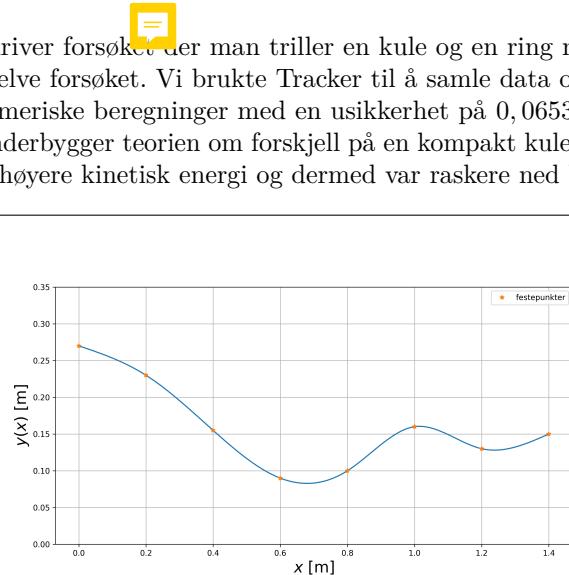
1.1. Valg av bane

I første labtime startet vi med å kjøre `cubicspline.py`¹ for å generere ulike baner. Vi valgte banen som er avbildet i figur 1.

Festepunktene (i meter) som ble valgt til slutt² var: [0,262, 0,194, 0,219, 0,142, 0,090, 0,131, 0,093, 0,146].

2. Teori

I figur 2 ser vi en illustrering av et objekt som ruller i en krum bane, både når krummingen er konveks og konkav.

Figur 1: Grafen til banen. Festepunkter i vertikal retning som funksjon av posisjon i horisontal retning.

Illustrert i figuren er også alle krefter som virker på objektet, samt vektorer for hastighet og akselerasjon. Vi vil i denne seksjonen vise hvordan vi kan utlede formler for størrelsene i figuren som senere vil bli brukt i det numeriske utregningene vi gjør. Teorien presentert i [1] danner mye av grunnlaget som det som presenteres her.

2.1. Hastighet

Først tar vi for oss hastigheten til objektet som er parallel med retningen til banen. Vi bruker prinsippene for energibevaring (se ligning 1) for å utlede et uttrykk for v som funksjon av høyden, h . Merk at den kinetiske energien er sammensatt av både translasjonsenergien og rotasjonsenergien. Høyre side av ligning 1 beskriver mekanisk energi i toppen av banen (bare potensiell energi tilknyttet tyngdefeltet) og venstre side beskriver mekanisk energi i bunn. Sammen beskriver begge sidene balansen mellom energitilhøyden på objektets ferd gjennom banen. Her har vi utrykket tyngdekraften, G , som Mg der M er massen til objektet og g er tyngdens akselerasjon. Dette gjøres også videre i rapporten.

¹Dette scriptet ble gitt til oss som et verktøy av emneansvarlige.

²Da vi regnet ut normalkraften som funksjon av posisjon i horisontal retning, $N(x)$, i den numeriske delen, fant vi ut at gjenstanden ville forlate planet en kort stund, dvs. at $N(x) \leq 0$ for noen verdier av x . Løsningen ble å justere et punkt, slik at N akkurat ble større enn null i det aktuelle punktet.

som gir oss

$$a_{\perp} = \frac{2g(y_0 - y(x))}{1 + c} \cdot \frac{y''}{[1 + (y')^2]^{3/2}} \quad (4)$$

Bruker vi nå Newtons 2. lov får vi følgende ligning:

$$N - Mg \cos \beta = Ma_{\perp},$$

der β er helningsvinkelen til banen. Dette gir oss følgende uttrykk for normalkraften:

$$N = M(a_{\perp} + g \cos \beta), \quad (5)$$

der a_{\perp} er gitt ved ligning 4. Helningsvinkelen, β kan regnes ut på følgende måte:

$$\beta = \arctan \frac{dy}{dx} \quad (6)$$

2.3. Akselerasjon

Neste vi skal se på er et uttrykk for akselerasjonen til objektet, a . For å gjøre det bruker vi Newtons 2. lov for forflytningen til objektet og for rotasjonen om massesenteret (CM).

Vi tar først for oss Newtons 2. lov for objektets forflytelse. Ligningen vil bli den samme uavhengig om objektet ruller i oppoverbakke eller nedoverbakke. Bruker vi et koordinatsystem parallelt med fartsgreningen til objektet får vi følgende ligning:

$$-Mg \sin \beta + f = Ma \quad (7)$$

I tillegg må vi bruke Newtons 2. lov for rotasjon om CM.

$$fR = -I_0 \frac{d\omega}{dt}$$

Vi bruker at vinkelhastigheten (ω) kan uttrykkes som $\omega = v/R$ og at $I_0 = cMR^2$ og løser for friksjonskraften f får følgende ligning.

$$f = -cM \frac{dv}{dt} = cMa \quad (8)$$

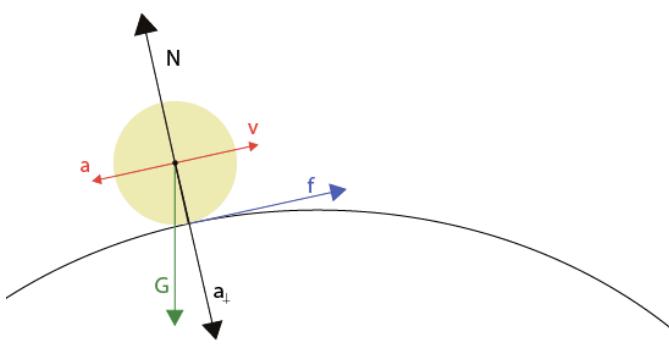
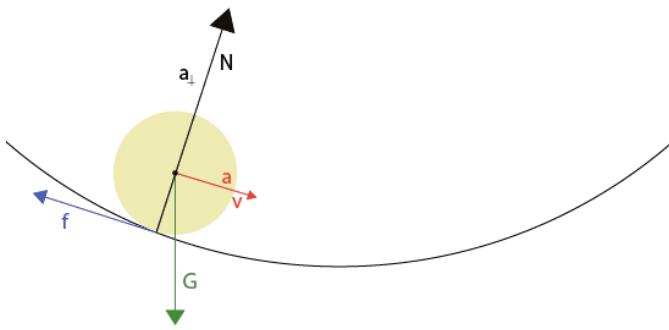
Ved å sette ligning 8 som friksjonskraften i ligning 7, får vi følgende uttrykk for akselerasjonen.

$$a = -\frac{g \sin \beta}{1 + c} \quad (9)$$

2.4. Friksjonskraft

Til slutt finner vi friksjonskraften ved å bruke ligningene vi har funnet over (8 og 9).

$$f = \frac{cM \sin \beta}{1 + c} \quad (10)$$

Figur 2: Krefter som virker på et rullende objekt på krumt underlag, for to uavhengige situasjoner.

$$\frac{1}{2}Mvh^2 + \frac{1}{2}Mvh^2C = Mgh \quad (1)$$

C har med massetettheten til objektet å gjøre. Vi kan se at $h = y_0 - y$. Derav får vi følgende uttrykk for v , denne gang som funksjon av y .

$$v(y) = \sqrt{\frac{2g(y_0 - y)}{1 + c}}$$

Vi velger i dette eksperimentet å se på systemet som funksjon av plassering langs x-aksen (horisontalt) istedenfor t eller y . Siden vi kjenner banefunksjonen kan vi finne ut av begge størrelsene. Vi får dermed formelen i ligning 2.

$$v(x) = \sqrt{\frac{2g(y_0 - y(x))}{1 + c}} \quad (2)$$

2.2. Normalkraft

For å regne ut normalkraften må vi bruke Newtons 2. lov uttrykt ved sentripetalakselerasjon, a_{\perp} . Derfor vil vi først regne ut sentripetalakselerasjonen som er gitt ved $a_{\perp} = v^2/k$, der k er krumningen på banen gitt ved

$$k = \frac{y''}{[1 + (y')^2]^{3/2}} \quad (3)$$

2.5. Gjøre posisjon og fart til funksjon av tid

Over har vi opparbeidet oss uttrykk for å finne vertikal posisjon og fart som funksjon av horisontal posisjon. Under presenterer vi formler for å uttrykke det samme som funksjoner av tid.

Først starter vi med å isolere fart i x -retning.

$$v_x(x) = v \cos(\beta) \quad (11)$$

Videre for å være litt mer presise regner vi ut gjennomsnittsfart mellom hver av punktene. I vår anvendte utregning i python brukte vi $\Delta x = 1\text{mm}$.

$$\bar{v}_x(x) = \frac{v_x(x + \Delta x) + v_x(x)}{2}$$

Vi kan så uttrykke en formel endring i tid gitt mellom i tid gitt en økning i x .

$$\Delta t(x) = \frac{dr}{v_x} \quad \text{[t]}$$

Tilslutt trenger vi bare å akkumulere sammen fra start for å få total tid for å komme seg til x .

$$t(x) = \int_0^x \Delta t(\chi) d\chi \quad (12)$$

Vi kan så ta inversen av $t(x)$ som gir $x(t)$, uten spesielle problemer ettersom vi løser dette anvendt i python, og bare trenger å bytte om på aksene våre.

Uttrykk for $v(t)$ finner ved å derivere $x(t)$.

3. Metode

3.1. Numerisk metode

I den numeriske delen av labben ønsket vi blant annet å regne ut objektets posisjon og fart til et gitt tidspunkt langs banen vår. Vi brukte en ren implementasjon av formlene oppgitt i teoridelen, men hovedsakelig *cubespine*-biblioteket til *scipy* for å definere banen til forsøket numerisk, og vi brukte ligning 2 for å beregne fart. Videre fant vi fart i x -retning som funksjon av tid. Denne dataen kunne vi dermed sammenligne med den rå posisjonsdataen vi senere skulle få med Tracker for å gjøre sammenligning.

Alle grafer og data vi genererte er gjengitt i seksjon 4. Skriptet er gjengitt i appendiks A. I tabell 1 gjengir vi hvilke metoder eller formler som ble brukt i skriptet for å finne de ulike størrelsene numerisk.

3.2. Eksperimentell metode

I neste del i labben, som ble gjennomført 25. februar, gjennomførte vi selve forsøket og samlet data for sammenligning med numerisk del.

Tabell 1: Hvordan vi fant numeriske størrelser

Numeriske størrelser	Formel eller metode brukt
Banens krumming over x	3
Banens helningsvinDEL over x	6
Hastighet over x	2
Normalkraft over x	5, 6 og 4
Forholdet f/N over x	10, 6 og normalkraft over x
x over t	Invers av 12
v over t	Derivert x over t

3.2.1. Oppsett

Vi startet med å måle om rammen, hvor vi justerer banen vår, var rett med et vater. Det viste seg at denne var litt skjev, så vi prøvde å justere rammen med en liten ring under på den ene siden, slik at banen også sto i vater.

Vi mätte inn alle festepunktene våre to ganger før vi sa oss fornøyd. Da målestokkens plassering i forhold til rammen bød på problemer, valgte vi å måle punktene fra toppen av rammen til øverst på festepunktene. Deretter plasserte vi fotostativet med et mobilkamera foran oppsettet, slik at hele oppsettet var synlig i bildet. I tillegg tapet vi to målestokker til oppsettet for referanse. Se bilde 3 for vårt oppsett.

Figur 3: Bilde av vårt oppsett.

Vekten vi brukte for å veie objektene våre hadde en oppført usikkerhet på 0,1 gram. Dimensjonene ble målt med en usikkerhet på 0,5 millimeter. Målingene i tabell 2 ble gjort to ganger uavhengig av hverandre.

Tabell 2: Fysiske størrelser i eksperimentet

Gjenstand	Vekt	Dimensjoner
Kule	30,0 g	Diameter: 2,2 cm
Ring	13,2 g	Diameter: 5,0 cm (ytre) og 4,3 cm (indre) Høyde: 1,0 cm liggende

3.2.2. Gjennomføring

Vi gjennomførte 10 forsøk med en kule og 10 forsøk med en ring (figur 4). For å få til litt variasjon i fremgangsmåten, valgte vi ut to personer som slapp gjenstandene halvparten av gangene hver.

Figur 4: Vi fikk problemer med å spore ringen i Tracker, og valgte derfor å teipe på et punkt slik at den ble lettere å spore.

3.2.3. Hente inn data

Filmene ble analysert i Tracker. Tracker genererte datasett for hvert forsøk (2 gjenstander ganger 10 forsøk) som vi senere analyserte med et python-skript. Skriptet, som gav gjennomsnitt, standardavvik og standardfeil til dataene, er gjengitt i appendiks ; resultatene fra skriptet er gjengitt i seksjon 4.

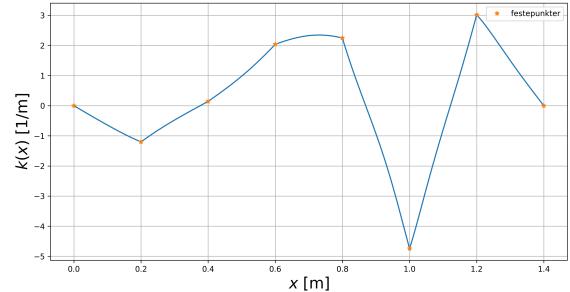
4. Resultater

4.1. Numeriske resultater

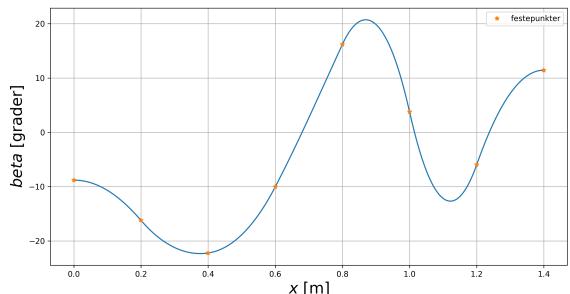
Våre numeriske beregninger ble regnet ut ved hjelp av et python-script. Scriptet ble brukt for å generere grafene og dataene. En finner hele scriptet som vedlegg i appendiks A.

4.1.1. Beregninger av banen

Figurene 5 og 6 beskriver vår bane. Viser også til figur 1.

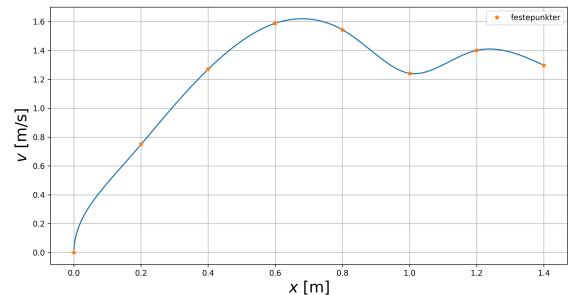
Figur 5: Banens krumning som funksjon av posisjon i horisontal retning.

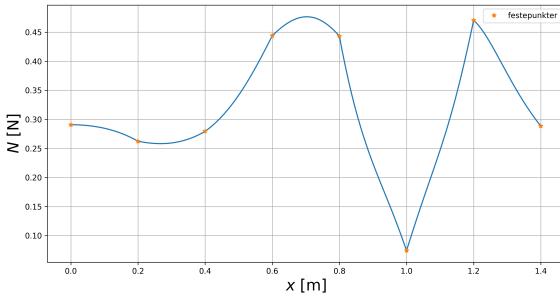
Figur 6: Banens helningsvinkel som funksjon av posisjon i horisontal retning.

4.1.2. Kulens bevegelse

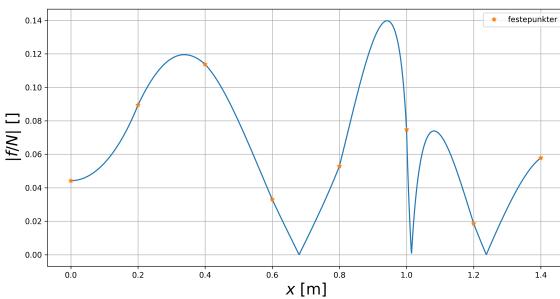
Se figurene 7 til 11 for kulens numeriske resultater.

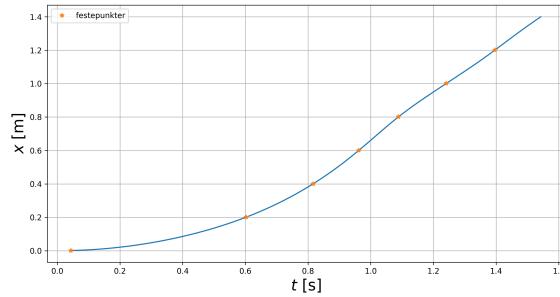
Figur 7: Kulens hastighet over posisjon i horisontal retning. Kulen oppnår høye stehastighet når $x = 0,68\text{m}$, hvor den har en hastighet på $1,62\text{m/s}$. Fra figur 1 kan vi også se at dette er banens laveste punkt.

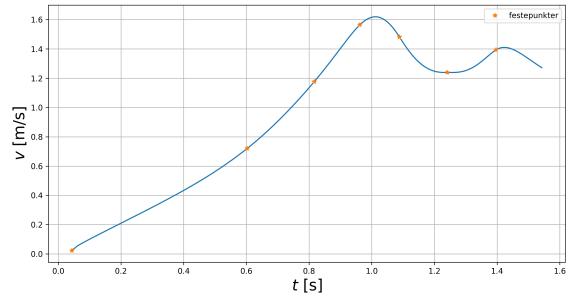
Figur 8: Normalkraft som funksjon av posisjon i horisontal retning forkulen. Vi ser at normalkraften alltid er over 0, så kulen forlater aldri overflatene.

Figur 9: Forholdet mellom friksjonskraft og normalkraft som funksjon av posisjon i horisontal retning forkulen.

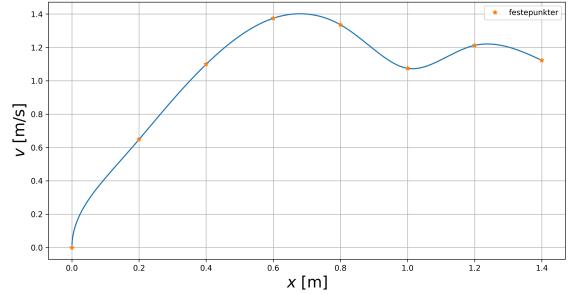
Figur 10: Horisontal posisjon som funksjon av tid forkulen. Vi ser at hele reisen tar litt over 1,54 sekunder.

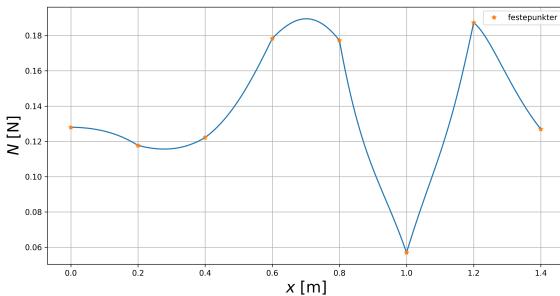
Figur 11: Hastighet som funksjon av tid forkulen. Vi ser at kulen når sin topphastighet etter litt over 1 sekund.

4.1.3. Ringens bevegelse

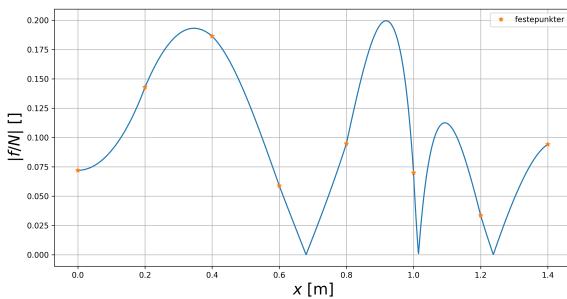
Se figurene 12 til 16 for ringens numeriske resultater.

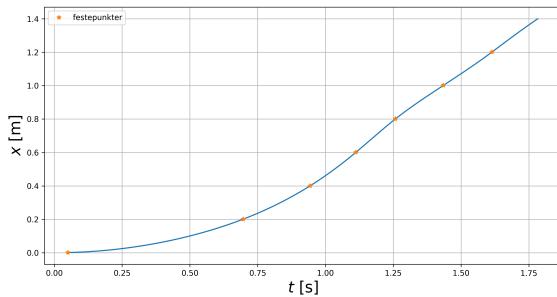
Figur 12: Ringens hastighet over posisjon i horisontal retning. Ringen oppnår sin høyeste hastighet når $x = 0,68\text{m}$, samme som for kulen vår. Den oppnår en maksimal hastighet på $1,4\text{m/s}$, noe tregere enn kulen.

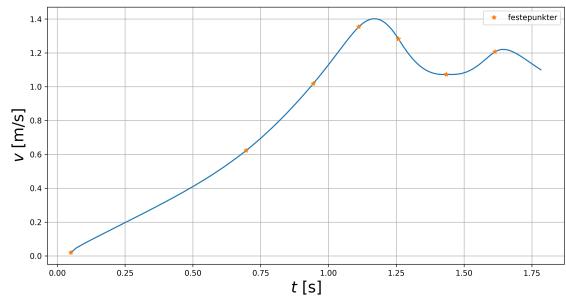
Figur 13: Normalkraft som funksjon av posisjon i horisontal retning for ringen. Samme som for kulen, så er normalkraften alltid over 0, så den forlater aldri overflatén.

Figur 14: Forholdet mellom friksjonskraft og normalkraft som funksjon av posisjon i horisontal retning for ringen.

Figur 15: Horizontal posisjon som funksjon av tid for ringen. Vi ser at hele reisen tar litt over 1,78 sekunder.

Figur 16: Hastighet som funksjon av tid for ringen.

4.1.4. Fart ved endepunkt for kule og ring

Kule $1,27 \pm 0,1$ m/s
Ring $1,1 \pm 0,1005$ m/s

4.2. Målte resultater

Måledataene ble matet inn i et skript (se appendiks B) som gav dataene gjengitt i tabell 3.

Tabell 3: Analyse av hastighetsdataene ved slutt-punktet samlet inn etter fysisk eksperiment. Enheterne er i m/s. Gj.snitt. = Gjennomsnittshastighet. SA = Standardavvik. SE = Standardfeil.

	Kule	Ring
Gj.snitt.	1,246	0,8090
SA	0,2065	0,1596
SE	0,06531	0,05046

5. Diskusjon

5.1. Diskusjon av numeriske resultater

I posisjon $x = 1\text{meter}$ har vi et betydelig droppe i normalkraft både for kulen og for ringen. Dette er noe som gir veldig mening da vi på dette punktet er på et toppunkt rett etter at gjenstanden høyeste hastighet har blitt oppnådd (i banens lavest punkt som er i $x = 0,7\text{meter}$). Det gjenstanden opplever i $x = 1\text{m}$ er nærmest et hopp". Det er dog ikke et hopp, siden vi ser at gjenstanden alltid har kontakt med banen ved at N aldri er negativ eller 0.

5.1.1. Usikkerhet til numeriske resultater

Vi har usikkerhet knyttet til målingen av våre fysiske størrelser i tabell 2. Vekten gir et bidrag på usikkerheten med 0,1 g. Siden det å måle størrelser til kuler er vanskelig, kan vi regne med en betydelig usikkerhet knyttet til bruk av vårt måleutstyr (også da målebåndet i seg selv introduserer en usikkerhet). Vi anslår usikkerheten tilknyttet måling av dimensjoner til å være 0,5 mm.

Dette gjør at vi har en usikkerhet som forplanter seg i våre numeriske beregninger. Når vi i seksjon 4 presenterer en sluttfart vil den ha en usikkerhet knyttet til seg grunnet

tyngdeakselerasjonen vi bruker og dimensjonene som vi mäter.

Hvis vi ser på kulen har vi bare usikkerhet knyttet til g , og siden den er under rottegnet i uttrykket for $v(x)$, har vi en usikkerhet på 0,1. Her har vi gått utifra at $g = 9,81 \pm 0,01 \text{m/s}^2$, da g ved Oslo-området er $9,819 \text{m/s}^2$ [2].

Hvis vi ser på ringen har vi ikke bare usikkerhet fra g , men også fra en variabel som er avhengig av en usikker størrelse. c -konstanten for ringen er $c = (1 + r^2/R^2)/2$, der r er indre radius og R er ytre radius (begge med usikkerhet på 0,5 mm). Dette betyr at ved å benytte uttrykket i likning 2 får vi en usikkerhet på $0,1005 \text{m/s}$ og vi benytter derfor 2 gjeldende siffer (bestemt av måling av dimensjoner i tabell 2). Vi ser for oss at typen usikkerhet i målingen av gjenstandenes dimensjoner er en statistisk feil da vi brukte samme måleutstyr og gjorde flere målinger.

5.2. Diskusjon av eksperimentelle resultater

Vi ser av tabell 3 at kulen har høyere gjennomsnittsfart enn ringen. Dette kan forklares med ligning 2 for fart og dens utledning i seksjon 2. Farten avhenger av den kinetiske energien som vi har opparbeidet oss gjennom banen. Den er sammensatt av translasjonsenergi og rotasjonsenergi. Massen til gjenstandene er viktig i begge energiformene og gjør derfor at den kompaktekulen med klart mest masse opparbeider seg mest kinetisk energi. I ringens tilfelle gis massen litt mer betydning enn kulens hvis vi ser på rotasjonsenergi grunnet c -konstanten, men dette er altså ikke nok.

5.2.1. Usikkerhet til eksperimentelle resultater

Vi har flere kilder til avvik og usikkerhet når vi utfører selve eksperimentet. Vi kan velge å slippe gjenstanden ulikt fra start (altså gi gjenstanden en liten dytt helt i starten) og startposisjonen som vi slipper gjenstanden fra kan være litt ulik.

Det introduseres også en usikkerhet knyttet til vår filming av eksperimentet. Vår oppløsning og valg at bilder pr sekund (vi hadde 30 fps og rundt 1,1 piksler per millimeter) er altså med på å gi en usikkerhet.

Hvis vi skal tallfeste usikkerheten og avvikene som nevnt over kan vi bruke mange av elementene fra scriptet i appendiks B. Vi regner oss frem til verdiene for standardavvik, som er et vanlig mål på usikkerheten i hver enkelt måling [3], gjengitt i tabell 4. Denne tabellen sier noe om avvikene knyttet til vår slipping av gjenstandene.

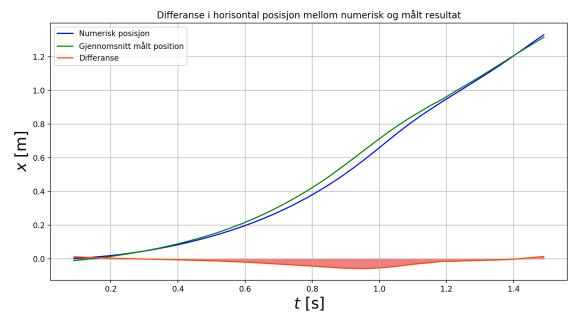
Gjennomsnittsfarten gjengitt i tabell 3 er oppgitt med standardavvik og standardfeil. Vi ser at den er ganske lik for kule og ring, noe som kan tyde på at vi har vært ganske konsistente med avvikene våre.

Tabell 4: Standardavvik for flere verdier ved $t = 0$ i eksperimentell del.

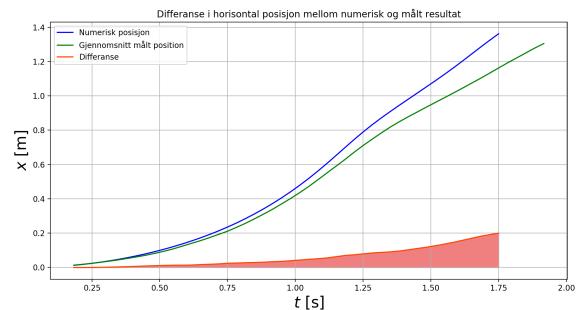
	Kule	Ring
Posisjon [m]	0,02756	0,007221
Fart [m/s]	0,06905	0,03294

5.3. Sammenligning av numerisk analyse og gjennomføring

I figurene 17 og 18 sammenligner vi våre resultater fra numerisk analyse og faktisk gjennomføring av forsøk. Differansen er også ført inn i plottene. Som vi kan se er det ganske god overensstemmelse mellom dataene. Kulen avviker minst fra numerikkken, mens den tynne ringen får større og større differanse jo lengre ut i banen vi går. Noe av grunnen til dette kan være slingringen som den tynne og lette ringen utsettes for som ikke den kompaktekulen opplever.

Figur 17: Horisontal posisjon forkulen. Numerisk og målt.

Figur 18: Horisontal posisjon for ringen. Numerisk og målt.

Vi ser at kulens numeriske hastighet i endepunktet ($1,27 \pm 0,1 \text{m/s}$) er innenfor vårt konfidensintervall for kulens målte hastighet i endepunktet. Tabell 3 gir et konfidensintervall på $1,246 \pm 0,06531$. Her har vi da sett på gjennomsnittet av målingene og standardfeilen. Likeså er målt gjennomsnitt innenfor usikkerheten vår tilknyttet vår numeriske beregning.

Ringens numeriske hastighet i endepunktet regnet vi til å være $1,1 \pm 0,1005 \text{m/s}$, og vi ser at denne verdien ikke er innenfor vårt målte konfidensintervall ($0,8090 \pm 0,8090$). Grunnen til dette antar vi er, som tidligere nevnt, at ringen slingret i banen. Dette var ikke noe vi klarte å ta høyde for i vår numeriske analyse, men som kom til synne i den virkelige verden.

Vi kan i ettertid se at vi har en usikkerhet i banens faktiske form mtp. overensstemmelse mellom festepunktene

brukt i numerisk analyse og festepunktene brukt i virkeligheten. Dette har vi ikke tatt hensyn til i beregningen av usikkerhet.

6. Konklusjon

Vi har sett at beregnet numerisk fart for kula ved endepunktet, u , er gitt ved

$$u = \bar{v} \pm SE$$

der $u = 1,27 \pm 0,1 m/s$, $\bar{v} = 1,246$ (målt gjennomsnittsfart ved endepunkt) og $SE = 0,06531$ (standardfeil). Mao holder u seg innenfor konfidensintervallet. Mye av grunnen til dette er at vi har en viss usikkerhet tilknyttet våre beregninger, noe som gjør at ting oppfører seg slik som forventet.

Vi har også observert noen forskjeller på å slippe ned en kompakt kule og å slippe ned en tynn ring. For det første har vi gjennom observasjoner og numeriske beregninger sett at teorien holder mål. Vi har blant annet sett atkulen triller raskere enn ringen grunnet dens større massetethet. For det andre har vi sett at ringen avviker mer fra numerikken enn kulen. Dette er sannsynligvis grunnet større påvirkning fra luftmotstand og slingring, som gjør seg mer gjeldende med et mindre massivt objekt, og siden vi har mindre kontroll på de påvirkningskraftene når vi gjør numeriske beregninger.

Referanser

- [1] NTNU, Institutt for fysikk: *TFY41xx Fysikk: Labprosjekt Vår 2020*. <http://home.phys.ntnu.no/brukdef/undervisning/fyslab/files/labligninger.pdf>, (sjekket 11.02.2020).
- [2] Wikipedia: *Tyngdeakselerasjon*. <https://no.wikipedia.org/wiki/Tyngdeakselerasjon>, (sjekket 17.03.2020).
- [3] M. B. Lilledahl, V. Risinggård: *Målinger og usikkerhet*. <http://home.phys.ntnu.no/brukdef/undervisning/fyslab/files/usikkerhet.pdf>, (sjekket 16.03.2020).

Appendiks

A. Numeriske beregninger og plot

Scriptet under ble brukt til å beregne numeriske verdier for første del av laben og til å generere plottene våre.

```
#!/bin/env python3

import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt
from scipy.interpolate import CubicSpline
from sys import argv

headless = False
saveFile = True
ball = False

for arg in argv[1:]:
    if "=" in arg:
        key, value = arg.split("=", 2)
        if "headless".startswith(key.lower()):
            headless = value[0].lower() in ["t", "1", "y"]
        if "savefile".startswith(key.lower()):
            saveFile = value[0].lower() in ["t", "1", "y"]
        if "ball".startswith(key.lower()):
            ball = value[0].lower() in ["t", "1", "y"]

print(f"[*] headless = {headless}")
print(f"[*] saveFile = {saveFile}")
print(f"[*] ball = {ball}")

# -----
# Innstillinger:
# -----
# Banepunkter:
# Bane fra PDF
y_feste = np.asarray([0.270, 0.230, 0.155, 0.090,
                      0.100, 0.160, 0.130, 0.150])
# Vår bane
# y_feste = np.asarray([0.262, 0.194, 0.219,
#                      0.142, 0.075, 0.131, 0.093, 0.146])
# Vår bane endre litt slik at ballen ikke letter
# y_feste = np.asarray([0.262, 0.194, 0.219,
#                      0.142, 0.090, 0.131, 0.093, 0.146])
# -----


# -----
# Type objekt:
# c = 1/2           # kompakt skive
if ball:
    c = 2/5           # kompakt kule
else:
    r = 0.043 / 2      # vår målte indre radius
    R = 0.050 / 2      # vår målte ytre radius
    c = (1 + r**2 / R**2)/2 # ring, r = indre
                           # radius, R = ytre radius
# -----


# -----
# Masse:
# Vekt i oppgave PDF
# M = 0.100
if ball:
    # Vår målte vekt av kule
    M = 0.0300
else:
    # Vår målte vekt av ring
    M = 0.0132
# -----


# -----
# Data:
# Tyngdekraft:
g = 9.81

# Punkter
xmin = 0.000
xmax = 1.401
dx = 0.001
x = np.arange(xmin, xmax, dx)    # verdier [0.001,
                                  0.002, 0.003, ..., 1.397, 1.398, 1.399,
                                  1.400]

# Horizontal avstand mellom festepunktene er 200
# mm
```

```

h = 0.200
x_feste = np.asarray([0, h, 2*h, 3*h, 4*h, 5*h,
                      6*h, 7*h])

# Generer bane fra punkter
cs = CubicSpline(x_feste, y_feste, bc_type='natural')
# bane
y = cs(x)
# bane derivert
dy = cs(x, 1)
# bane dobbelt derivert
d2y = cs(x, 2)
# -----
# Utregninger

# beta = banens helningsvinkel
beta = np.arctan(dy)
beta_deg = np.degrees(beta) # beta i grader/
                           degrees

# k = banens krumming
k = d2y / (1 + (dy**2))**(3 / 2)

# v = hastighet i hvert punkt
v = np.sqrt((2 * g * (y[0] - y)) / (1 + c)) # 2
                                                gjeldende siffer

# a = sentripedalakselerasjon
a = v**2 * k

# N = normalkraft
N = M * (g * np.cos(beta) + a)

# f = statisk friksjonskraft
f = (c * M * g * np.sin(beta)) / (1 + c)
fN = np.abs(f / N)

# v_x = hastighet i x retning
v_x = v * np.cos(beta)

# v_x_mean = 0.5 * (v_x[n-1] + v_x[n]) = parvis
# gjenomsnitt mellom alle v_x punkter
v_x_mean = (v_x[1:] + v_x[:-1]) / 2

# t_delta = tid objektet har brukt mellom hvert
# punkt
t_delta = dx / v_x_mean
# bytt ut inf med 0
t_delta[t_delta == np.inf] = 0

# t_x = kummulativ sum = tid objektet brukte til
# hvert punkt
t_x = np.cumsum(t_delta)

# -----
# Plotting:

filename = None

def fig(title, y, y_unit, x='x', x_unit='m'):
    global filename
    filename = title
    plt.figure(title, figsize=(12, 6))
    # plt.title(title)
    plt.xlabel(f"${x} [{x_unit}]", fontsize=20)
    plt.ylabel(f"${y} [{y_unit}]", fontsize=20)
    plt.grid()

```

```

def plot(x, y, show=True, *args, **kw):
    plt.plot(x, y, *args, **kw)
    plt.plot(x[:200], y[:200], '*', label='festepunkter')
    plt.legend()
    if show:
        if not headless:
            plt.show()
        elif saveFile:
            global filename
            filename = filename.lower().replace(" ", "-")
            path = f'fig/{filename}.png'
            plt.savefig(path, dpi=300)
            print(f'Saved file {path}')

orig_round = round

def round(num, digits=0):
    if digits < 0:
        num *= 10**(-digits)
    num = orig_round(num, digits)
    if digits < 0:
        num /= 10**(-digits)
    if digits <= 0:
        num = int(num)
    return num

# -
# Plot banens form

print(f'Start høyde, y[0] = {y[0] * 1000}mm')
print(f'Laveste festepunkt, y[{np.argmin(y_feste)}] = {np.min(y_feste) * 1000}mm')
print(f'Laveste punkt, y[{np.argmin(y)}mm] = {round(np.min(y) * 1000)}mm')

fig('Banens form', 'y(x)', 'm')
plt.ylim(0, 0.350)
plot(x, y)

# -
# Plot banens helningsvinkel
print()

beta_max = round(np.max(np.abs(np.rad2deg(beta))), 1)
print(f'Banens absolute helningsvinkel <= {beta_max} grader')

fig('Banens helningsvinkel', 'beta', 'grader')
plot(x, np.rad2deg(beta))

# -
# Plot banens krumning
print()

k_min = round(np.min(k))
k_max = round(np.max(k))
kr_min = round(np.min(np.abs(k[200:-200:200])), 3) * 100 # TODO: Noe virke feil her muligens
...?
print(f'Banens krumning ligger mellom {k_min} og
      {k_max} per meter, slik at minste
      krumningsradius er {kr_min / 10}cm')

fig('Banens krumning', 'k(x)', '1/m')
plot(x, k)

```

```

# - -
# Plot fartsgrafen
print()

print(f'Maksimal hastighet oppnås ved x = {np.argmax(v) / 1000}m')
print(f'Maksimal fart = {round(np.max(v), 2)} m/s')
)
print(f'Laveste punkt, y({np.argmin(y})mm) = {round(np.min(y) * 1000)}mm')

fig(f'{"Ballens" if ball else "Ringens"} fartsgraf', 'v', 'm/s')
plot(x, v)

# - -
# Plot normalkraften
print()

print(f'Laveste normalkraft: {round(np.min(N), 2)} N')
print(f'Største normalkraft: {round(np.max(N), 2)} N')
fig(f'Normalkraft for {"ballen" if ball else "ringen"}', 'N', 'N')
plot(x, N)

# - -
# Plot forholdet mellom friksjonskraft og
# normalkraft
print()

print(f'Forholdet mellom friksjonskraften f og
normalkraften N overstiger ikke verdien {round(np.max(fN), 2)}')

fig(f'Forholdet mellom friksjonskraft og
normalkraft for {"ballen" if ball else "ringen"}', '|f/N|', '')
plot(x, fN)

# - -
# Horisontal posisjon som funksjon av tid
print()

print(f'Hele reisen tok ca {round(t_x[-1], 2)} sekunder')

fig(f'Horisontal posisjon som funksjon av tid for
{"ballen" if ball else "ringen"}', 'x', 'm', 't', 's')
plot(t_x, x[1:])

# - -
# Plot hastigheten som funksjon av tid
print()

bunnpunkt_n = np.argmin(y)
bunnpunkt_y = round(y[bunnpunkt_n] * 1000)
print(f'Bunnpunktet (x, y) = ({bunnpunkt_n}mm, {bunnpunkt_y}mm) nås etter {round(t_x[bunnpunkt_n], 2)} sekunder')

fig(f'Hastighet som funksjon av tid for {"ballen" if ball else "ringen"}', 'v', 'm/s', 't', 's')
plot(t_x, v_x_mean)

if saveFile:
    if ball:

```

```

        path = "analyse/ball.numeric.csv"
    else:
        path = "analyse/ring.numeric.csv"
    with open(path, 'w') as f:
        for t, tx, ty in zip(t_x, x, y):
            f.write(f'{t},{tx},{ty}\n')
    print(f'Done writing {path}')

```

B. Analysering av målte data

Scriptet under ble brukt til å analysere målte data.

```

import numpy as np
import sys

"""
- 'ball' eller 'ring' skal gis som argument!!!
- Argument nummer to er ant forsøk gjort
"""

program = sys.argv[1]
observations = int(sys.argv[2])

# Samle data

data = []

for observation in range(observations):
    filename = "målinger/" + program + "/" + str(observation + 1) + ".csv"
    file_object = open(filename, "r")
    lines = file_object.readlines()
    siste = list(map(float, lines[-1].strip().split(",")))
    nestsistre = list(map(float, lines[-2].strip().split(",")))
    speedx = (siste[1] - nestsistre[1]) / (siste[0] - nestsistre[0])
    speedy = (siste[2] - nestsistre[2]) / (siste[0] - nestsistre[0])
    speed = np.sqrt(speedx**2 + speedy**2)
    data.append(speed)

# Regne data

gjennomsnitt = sum(data) / observations

SEE = 0
for i in range(observations):
    SEE += (data[i] - gjennomsnitt)**2

standardavvik = np.sqrt(1 / (observations - 1) * SEE)

standardfeil = standardavvik / np.sqrt(observations)

# Skrive data

print("Gjennomsnitt:", gjennomsnitt)
print("Standardavvik:", standardavvik)
print("Standardfeil:", standardfeil)

```